

Mezinárodní humanitární právo

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Obsah

- ❑ Rozlišení dvou subsystémů MHP – pojem Haagské právo a Ženevské právo
  - ❑ Definice a typy ozbrojeného konfliktu
  - ❑ Prameny úpravy
  - ❑ Chráněné osoby a objekty
  - ❑ Základní pravidla ochrany
-

1. Rozlišení dvou subsystémů MHP

- ❑ Dva subsystémy v rámci MHP
  - ❑ Právo ozbrojených konfliktů – počátek aplikace
  - ❑ Haagské právo = chování válčících stran na bojišti, prostředky a metody vedení boje
  - ❑ Ženevské právo = ochrana obětí ozbrojených konfliktů
  - ❑ Zvláštnosti ženevského práva
    - Vliv MP lidských práv
    - Pozitivní závazky (vedle zákazů)
    - Absolutní ochrana
-

2. Pojem ozbrojený konflikt a zásady práva ozbrojených konfliktů

- Definice: ozbrojený konflikt existuje pokaždé, když dojde k uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy nebo k déletrvajícím ozbrojenému násilí mezi vládními orgány a organizovanými ozbrojenými skupinami či mezi takovými skupinami uvnitř jednoho státu (*Tadić*, ICTY, No. IT-94-1-AR 72, 1995)
  - 2 typy konfliktů: mezinárodní a vnitrostátní
  - Aplikace: MHP se aplikuje od zahájení ozbrojených konfliktů a jeho působnost pokračuje i po zastavení nepřátelství až do doby, kdy je dosaženo všeobecného uzavření míru, nebo v případě vnitrostátního konfliktu je dosaženo mírového urovnání.
-

2. Pojem ozbrojený konflikt a zásady práva ozbrojených konfliktů (2)

□ Zásady MHP

- Zásada lidskosti
  - Zásada vojenské nezbytnosti (účelnosti)
  - Zásada rozlišování
  - Zásada proporcionality
  - Zásada rovných závazků válčících stran
-

3. Prameny Haagského práva

- ❑ Úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války, obsahující Řád války pozemní (1899, 1907)
- ❑ Úmluva o počátku nepřátelství (1907)
- ❑ Úmluva o právech a povinnostech neutrálních mocností a osob v pozemní válce (1907)
- ❑ Úmluva o bombardování námořními silami za války (1907)
- ❑ Protokol o zákazu používat ve válce dusivých, otravných nebo podobných plynů a bakteriologických prostředků (1925)
- ❑ Úmluva o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu (1954)
- ❑ HP vymezuje ozbrojené síly, kombatant, nekombatant, prostředky k poškození nepřítele, vojenská okupace aj.

4. Prameny Ženevského práva

□ Historické prameny

- Úmluva o zlepšení osudu raněných při armádách v poli (1864)
  - Úmluva o zlepšení osudu raněných při armádách v poli (1906)
  - 2 ženevské úmluvy (1929)
    - Ochrana raněných a nemocných
    - Ochrana válečných zajatců
-

4. Prameny Ženevského práva (2)

- Soudobé prameny
    - I. ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli (1949)
    - II. ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných trosečníků ozbrojených sil na moři (1949)
    - III. ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci (1949)
    - IV. ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války (1949)
    - Dodatkový protokol k ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I, 1977)
    - Dodatkový protokol k ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II, 1977)
-

4. Prameny úpravy (další)

- Obyčejové MHP
  - MVČK: studie Obyčejové mezinárodní humanitární právo (2005); soukromá kodifikace
  - Dynamická povaha MHP:
    - Martensova klauzule (např. v Haagské úmluvě 1907):
    - Dokud by nemohl být sepsán úplnější válečný zákoník, pokládají vysoké smluvní strany za prospěšné stanovit, že v případech, které nejsou pojaty v ustanoveních řádu jimi přijatého, obyvatelstvo a válčící zůstanou pod ochranou a vládou zásad mezinárodního práva, jak jsou patrné ze zvyklostí mezi civilizovanými národy, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného svědomí.
-

5. Chráněné osoby a objekty

- Ranění, nemocní a trosečníci
    - Příslušníci vládních ozbrojených sil
    - Příslušníci jiných ozbrojených sil, včetně organizovaných hnutí odporu
    - Příslušníci masového povstání obyvatelstva
    - Osoby doprovázející ozbrojené síly
    - Členové lodních posádek a posádek civilního letectva stran v konfliktu
  - Váleční zajatci
    - Osoby chráněné viz výše
    - Osoby, které přísluší k ozbrojeným silám obsazené země
    - Osoby internované na území neutrálního státu
  - Civilní osoby v moci nepřátelské mocnosti
-

5. Chráněné osoby a objekty (2)

□ Lékařský personál

- Zdravotní služba ozbrojených sil
- Pomocný zdravotní personál
- Personál národních společností ČK
- Personál uznaných pomocných společností neutrálního státu
- Duchovní personál

□ Chráněné objekty

- Zdravotnické objekty útvary
  - Nemocniční lodi
  - Sanitní letadla
-

6. Základní pravidla ochrany

- ❑ Povinnost respektovat oběti ozbrojených konfliktů = zákaz činů, které by je mohly poškodit nebo ohrozit + povinnost šetřit jejich život a integritu
  - ❑ Povinnost chránit oběti ozbrojených konfliktů = chránit je před nebezpečím či utrpením, poskytnout jim pomoc
  - ❑ Povinnost lidského zacházení s oběťmi ozbrojených konfliktů = podmínky důstojné pro lidskou bytost
  - ❑ Zákaz diskriminace mezi oběťmi ozbrojených konfliktů
-

6. Základní pravidla ochrany (2)

- Pravidla pro jednotlivé kategorie osob
  - Ranění, nemocní a trosečníci
    - Stejná lékařská péče všem
    - Sběr raněných a ošetření
    - Zákaz mrzačení a lékařských či vědeckých pokusů
    - Evidence raněných a nemocných
  - Váleční zajatci
    - Zákaz špatného zacházení, lékařských či vědeckých pokusů
    - Evidence zajatců
    - Odsun od bitevního pásma
    - Pravidla internace
    - Styk s vnějším světem. Ochranná mocnost
    - Trestání válečných zajatců, záruky spravedlivého procesu
-

6. Základní pravidla ochrany (3)

□ Civilní osoby

- Zákaz aktů násilí a zastrašování, útrap, tělesných trestů, lékařských či vědeckých pokusů
  - Zákaz braní rukojmí
  - Zvláštní ochrana žen a dětí
  - Pravidla na okupovaných územích
  - Zákaz přesunů a deportací z okupovaného území a přesunu vlastního obyvatelstva na okupované území
  - Zákaz ničení soukromého a veřejného majetku na okupovaných územích
  - Internování civilních osob
-

6. Základní pravidla ochrany (4)

- ❑ Informační kanceláře pro válečné zajatce a civilní osoby
  - ❑ Doplnění ochrany v Dodatkovém protokole I.
  - ❑ Obyčejová pravidla
  - ❑ Statut Mezinárodního trestního soudu
-

Závěr

- Dotazy a připomínky ?
  - Děkuji za pozornost !
-